

1970’ler Türkiye’sinde Yarışmayla Yapılan Bir Modern Cami’nin Hikayesi: Samsun Belediye Külliyesi

Özet

20.yy Türkiye’sinde modern mimari örneği camilerin fazla olmadığı, az sayıdaki örnekler arasında yarışmayla yapılanların ise ender olduğu bilinmektedir. Bu çalışma, 1972’de Doğan Kuban’ın jüri başkanı olduğu yarışmada birincilik kazanarak 1982’de açılışı yapılan Samsun Belediye Külliyesi’ni dönemin sosyo-politik ortamı, yapım süreci ve aktörleri ile birlikte ele almaktadır. Yarışmanın ilanından caminin açılışına kadarki süreçte Türk akademisi ile sanat ve mimarlık dünyasının önemli isimleri projeye dahil olmuştur. Bu isimler arasında, mimarları Vedat İşbilir ve Sevinç Şahin’in yanında, mihrap, minber, vitray ve avize çalışmalarında bugünkü MSGSÜ öğretim üyelerinden ressam Özdemir Altan ile tezyinat ve iç mekân yazılarında hattat Emin Barın ve mimar hattat Semih İrteş yer almakta olup, seramikler Özdemir Altan’ın desenleri ile Gorbon Seramik tarafından üretilmiştir. Ayrıca proje, Arkitekt dergisinin 1974 yılı 3. sayısında yer almış, derginin aynı sayısına da kapak olarak basılmıştır.

Yarışma yoluyla yapılan camilerin sayılı teşebbüslerinden biri olan ve aynı zamanda modern mimarlık mirası olduğunu düşündüğümüz Samsun Belediye Külliyesi Diyanet Sitesi Camii’ni, 1980-1984 yılları arasındaki askeri yönetim dışında, Samsun Belediye Başkanlığı görevini 1968-1988 yılları boyunca kesintisiz sürdürmüş olan hukukçu Kemal Vehbi Gül’ün belediyeciliği ile birlikte ele almak gereklidir. Bu doğrultuda dönemin Türkiye’sine yerel yönetimler üzerinden bakmak, projenin başlangıcından tamamlanmasına kadar geçen süreci anlamak için önem taşımaktadır. Samsun Belediye Meclisi 1972 yılında, merkezinde cami olan ve çevresinde çeşitli işlevleri barındıracak külliye için imar planı tadilatı yapmış ve bu doğrultuda Kale mahallesinde, günümüzde Bulvar Samsun alışveriş merkezine dönüştürülen endüstri mirası Samsun Tekel Tütün Fabrikası’nın hemen yanında bulunan genelevin de bulunduğu bazı taşınmazların kaldırılması gerekmiştir. Çeşitli hukuki zorlukların da yaşandığı sürecin sosyo-politik bakış ile irdelenmesi, hem dönemin mimarlık ortamındaki yarışmayla yapma ve belediye imar çalışmalarına, hem de dönemin Samsun’u ile ilgili çalışmalara ışık tutacak nitelikte veriler sunmaktadır.

Söz konusu araştırmalarda Samsun ve İstanbul’daki kütüphaneler ile resmi arşivlerden ve projenin inşaatı süresince imar müdürü olarak görev yapmış yüksek mimar Embiya Sancak ile yapılan kişisel görüşmelerden yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cami, Modern Mimarlık Mirası, Samsun, Türkiye, Yarışma.